

I. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

FŐMUNKATÁRS
MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, JANUÁR 5.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Előfizetési feltételek: {
Egész évre ..... 16 korona
Félévre ..... 8 korona
Negyedévre ..... 4 korona.
A «Világkronika»-val
negyedévenként 80 fillérrel
több.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
határozott viteldíj is eszotolandó.

ÚJ OTTHONOK.

MAGYARORSZÁG a legújabb modern idöben is kénytelen volt telepítésekkel foglalkozni. A török által elpusztított népesség birtokából óriási területek jutottak a kincstár kezére. Ezeket a területeket a pénzügyi kormány hol nagy és középbirtokoknak megfelelő tagokban, hol pedig egészen új községeket hozva létre, kisebb birtoktestekben földmívelő embereknek adta el. Ez állami földeladások útján hatvanhárom község jött létre mint telepítvény, és pedig legnagyobb részt a telepítvényekről szóló 1873. évi XXII. törvényzikk szabványai között. A hivatalos szójárás ugyan

ezeket az állami birtokokon alakult községeket is telepes községeknél nevezte, de létrejöttüket inkább egyszerű földeladásnak, mint modern értelemben vett telepítésnek kell mondanunk.

A céltudatos, az emberek egyéniségével és a szerepet játszó viszonyokkal számot vető modern telepítés hazánkban tulajdonképpen az 1894. évi V. törvényzikkbe foglalt telepítési törvény végrehajtásával indult meg. Ez a törvény nemcsak a föld vételárának méltányos meghatározására szorította úgy az államot, mint a magántelepítőt, hanem gondoskodott arról is, hogy a telepeseknek az első esztendőben legalább, ne kellessen az állami, községi és egyházi terhekkel küzködniök, és hogy a telepesek gaz-

dasági boldogulásához szükséges közintézmények megterhelésük nélkül létesüljenek. Végül, hogy a telepítés minden ízében a kisgazdák viszonyainak figyelembe vételével vitessék keresztül. Ugyanez a törvény hatmillió koronát bocsátott telepítési alapként a földmívelésügyi miniszter rendelkezésére. Szélesebb alapot adott azonban a telepítésnek a földmívelési kormány az az intézkedése, hogy az ország déli részén Bácsbodrog, Temes, Torontál és Krassószörény vármegyék területén levő nagyobb birtokokat, erdőirtásokat és mezőgazdasági mívelésre alkalmas irtás alá kerülő erdőterületeket telepítési célokra rendelte.

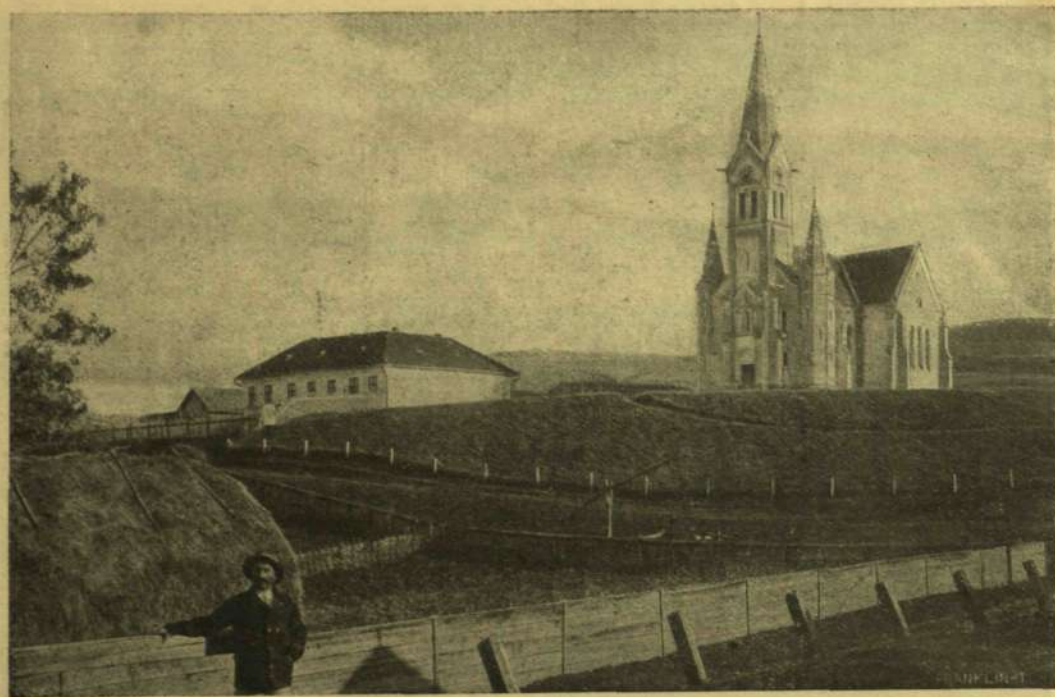
A telepítésnek ezen az új módjával a Temes

ÚJ OTTHONOK — SZÉKELY TELEPES SZOBÁJA SZÖVŐSZÉKKEL.

Jelky Gyula fotótele.

A NAGYSÁRMÁSI REFORMÁTUS TEMPLOM ÉS PAPLAK.

dobogás ellen; a fejfájást sem csillapította jobban semmi; forró vaslapátra öntve pedig gőzzel megtisztította a levegőt, kiüzte a miazmát a házból. — Még a gyógyszerárban is volt becsülete a gyöngyvirágnak: Flores Liliorum Convallium, Spiritus, — Acetum Liliorum Convallium megvolt minden rendes patikában. A Pulvis sternutatorius, a prüszköltető por főalkatrésze is gyöngyvirággal volt. Kópé legények, pajkos fiúk sok csintalanságot követtek el, sok rossz tréfát űztek vele.

Nyílása hozzátartozott a tavasz örömeihez. Májusban nyílt és ki kellett érte menni az erdőre. Mai nap azonban — legalább a nagyobb városok területén — se nem kell érte kifáradni az erdőre, se nem kell bevárni a szép tavaszt, hogy gyöngyvirággal ékesítsük virágos asztalunkat. Minden virágkereskedés ablaka tele van nyíló gyöngyvirággal az évnek minden szakában. Az idei Chrysanthemum-kiállításon november hónapban egész kis gyöngyvirágkert volt látható több ezer viritó gyöngyvirággal. A tavasz e bájos virágával a tél egyik kiváló szimbólumát, a muffot ékesítik hölgyeink s gyöngyvirággal megrakott virágtartó a hölgyek legkedvesebb karácsonyi ajándékai közé tartozik. Mire a szép május megérkezik, már meg is unjuk a gyöngyvirágot.

Magyaráztul közönségesen meglegszünk az azal, hogy «a kertészek tenyésztik üvegházban». — A ki egy kicsit érti a növényélet je-

lenségeit és tudja, hogy az élő növények nagy része már a nyár folyamán alkotja meg a rügyben a jövő tavaszra való levelet és virágot: úgy fogja fel a gyöngyvirág korai nyílását, hogy a kertész őszkor kimegy az erdőre, kiszedi a fejlett töveket rügvestől, gyökereitől, otthon annak rendje-módja szerint elülteti, megadja neki tavaszi életfeltételeit, a meleget és a nedvességet és a gyöngyvirág rügye kifejlül, meghozza levelét, kifejtí virágát.

Valóban így van ez más növényekkel is. Mint a gyöngyvirág, úgy az orgona rügyében is ott van finom kis miniatűr alakban az egész jövő évi hajtás a levelekkel s az egész virágbugával; csak kedvező életfeltételek megérkezése vár, hogy növekedhessen. Ha a tavaszt mesterségesen megadjuk neki, növekedik is és virit. Karácsonyra rendesen viritó orgonát is kapunk a «hajtató» kertészettől.

Mindamellét a dolog még sem olyan egyszerű, mint a miyennek látszik. A gyöngyvirágnál maradvá, az erdőn őszkor szedett rügyekből bizony nem kap decemberben virágot a kertész; és legkevésbé tud vele úgy rendezkedni, hogy folyvást, egész éven át legyen nyíló gyöngyvirága. Nem elég megadni neki az általános életfeltételeket, hanem külön kívánságainak is eleget kell tenni, mert minden növényfajnak megvan a maga külön kívánsága és szo-

TELEPESEK SZÁNTÓFÖLDJE ÉS KÖZÖS KÚTJA FACSETEN.

kása, mely hozzátartozik életfeltételeihez. A vadgesztenyefa virágrügye kifakad, mihelyt ősz felé hosszant tart a meleg, a gyöngyvirág ellenben meg sem mozdul tavaszig, bármilyen meleg legyen is az ősz. Pihen, alszik majdnem tíz hónapig, mint sok magban a csira. A rózsá magjának hiába adjuk meg a talajt, a meleget és a nedvességet, egy éven belül soha nem csirázik; sokszor két évig is alszik a földben, míg életre kell. A gyöngyvirág életének körfolyamában is elmaradhatatlan a hosszú pihenés; e nélkül hosszú ideig ellentáll minden kísértésnek, melegnek, langyos víznek, az üvegházi mesterséges tavasznak, mint valami konok gyerek.

Nos, miként fognak ki makacsodásán a kertészek, hogy engedelmes jó kis növény legyen és viritson, mikor nekik tetszik?

Túljárnak, — hogy úgy mondjam — az eszén, rászédnek.

Ne tessék ezen megütközni: a növény nem érzéstelen mechanizmus; érzése bebizonyított dolog; vannak tudósok, a kik a növénynek lelket, akaratot, itélő tehetséget tulajdonítanak és növénypszichológiával foglalkoznak. A szerkesztő élet felfogásának magasabb színvonaláról tekintve a növény életjelenségeit, nem is egészen alaptalanul.

De térjünk vissza a gyöngyvirág rászédésére.

Hamburg vidékén, de másutt is Németország-

ban, nagy területeken tenyésztik a gyöngyvirágot; őszkor a jól fejlett termő rügyeket gyökereitől kiszedik s ládába rakva, jégverembe, hűtőházba helyezik, melyben a hőmérséklet állandóan közel van a fagyponthoz. Ez a gyöngyvirágrügyek nagy alvó-terme, melyben több hónapon át virágzásuk rendes idején túl pihennek. Hogy milyen mély álomba merülnek a gyöngyvirágrügyek ilyen alacsony hőmérsékleten, elgondolhatjuk; valószínűleg megdermednek. A hosszú nyugalom után «Maiblumeneiskeime», fagyasztott gyöngyvirágrügyek néven kerülnek innen kereskedésbe. Könnyen érthető, hogy a dermedten pihenő rügyeket akkor veszik elő, mikor épen kell, s az is világos, hogy az év bármely szakában megindítható tenyésztők és virágzásuk.

Soha se bántam jobban a növény életenergiáját, mint az ilyen fagyasztott gyöngyvirágrügyek életre kelésében. Olvastam rólok s kísérletül 50 darabot hoztattam október első felében egy német kereskedelmi kertésztől. Már felengedve érkeztek a postán s némi bágyadság, fonyadság látszott rajtuk. Beállítottam őket úgy, a mint csomagban voltak, pinczénk legsötétebb helyére a rügyeket — utasítás szerint — jól megpermeteztem friss hideg vízzel. Talán 24 óra sem telt el, mikor megnéztem s örömmel láttam, hogy a csomagban előbb fer-

NAGYSÁRMÁSI TELEPES CSALÁD HÁZA.

Az én rügyeim az 1906-iki aratásból valók voltak, melyeknek életük rendes körforgalma szerint a fajfentartás nagy feladata érdekében már 1907 május havában kellett volna élni, viritani. Nem csoda tehát, ha októberben és még inkább decemberben siettek a növényélet szempontjából eme nagy mulasztásukat pótolni. — Ebben van a rászédés.

Újabban ismét hoztattam 50 darabot is, mivel a pinczében most már jóval alacsonyabbra szállt a hőmérséklet, fűtött szobában, 20—22° C. hőmérséklen tartottam őket. November 30-ikán érkeztek meg és december 15-ikén, tehát két hét multán egyes bimbók már nyiladoztak. Karácsonyra teljes virágdiszben lesz mind.

Ilyen formán járnak el kertészeink is. Ők is Németországból hozzák a gyöngyvirágrügyet, virágkereskedőink pedig a már kész, kinyílt gyöngyvirágot; amazok nevelik, ezek vízben, nedves szobában tartják, míg eladásra nem kerül.

Ha a rügyekből való nevelés érdekes növényéleti tanulságot szolgáltat, a kertészek és virágkereskedők eljárása a beszerzés dolgában gazdasági és kereskedelmi oldalról vet e térre világot. Milyen óriás kivitele van Németországnak gyöngyvirágrügyekben, elgondolhatjuk, ha tudjuk, hogy A. Neubert kertésze (Wandsbeck, Hamburg mellett) egymaga öt millió gyöngyvirágrügyet tart évenként készletben a hamburgi hűtőházban. Bizonyára versenyez

BÁLINCAI TELEPES UDVARA.

dén álló rügyek is mind felegyenesedtek, megnyúltak s fakadni kezdtek. Nem tehetek róla, de reám egyenesen azt a hatást tették, hogy a hideg víztől felocsúdtak, immár éberek és élni akarnak, hogy meg akarnak felelni a hivatásnak, melyet a múlt évi tenyésztési szakasz belőlük oltott, kötelességökké tett. Három nap alatt valamennyi rügy mintegy két centiméternyit növekedett. Ekkor két ládikába, homokos földbe ültettem őket, bőven adva nekik vizet. A sötét helyen feltűnő erősen növekedtek úgy, hogy négy nap múlva kibújt kis virágfürtjük is. Végre itt volt az ideje, megérkezésük után a 10-ik nap, hogy életük újabb főlemét, a világosságot is megadjam nekik. Következő nap kezdtek a levelek zöldülni s 8—10 napra rá teljes virágzás jutalmazta csekély fáradságunkat és gondozásunkat.

A fagyasztott rügyeknek tehát alig kellett három hét, hogy kifejtsek levelüket és virágjokat üvegház és mesterséges meleg nélkül. A levegő hőmérséklete akkoriban 17—18° C. volt átlag.

Ez valóban oly jelenség, mely meglep és gondolkozóba ejt. Mintha a gyöngyvirágrügyek mély álmukból felocsúdvá, eszméletre tértek volna, mintha tudatára ébredtek volna, hogy nekik régen fakadni, viritani kellett volna és megzavart életsoruk érzése a hivatás betöltésének egész erkölcsi súlyával érvényesült bennük: szemlátomást siettek élni, mulasztásukat pótolni.

TELEPES SZÉKELY CSALÁD ÉS HÁZA MAROSLUDASON.

ÚJ OTTHONOK. — Jeltő Gyula felvételei.

IGAFAZLVAI TELEPESEK TENYÉSZÁLLATAI ÉS ISTÁLLÓJA.

ÚJ OTTHONOK. — Jeltő Gyula felvételei.

TELEPES HÁZ ALSÓ-DETREHEMBEN.

ezekben az erdőkben hallgatta az északi sivatagokon született, a Beszkidéken keresztül törő orosz viharok üvöltését.

Így hát summa-summarum, a szentpáliak földjüknél természetlen volta mellett sem voltak épen sajnálatra méltó teremtesek. Nem éltek nyomorúságban, csak szegénységben s a mi fő, nem engedték maguk között elhatalmasodni a pusztító démont, a pálinkát, melynek a rútén faluk nagyobb részt áldozatul estek.

Főbb említettem, hogy ura a falunak nem volt. De ezt oda kell igazítanom, hogy azért úr volt a faluban, még pedig egy szál: Szentléleki Gáspár. Hogy ez a familia hogyan került ide az Isten háta mögé, annak is megvan a maga története. Ha az ember rendet akar tartani, ezt is el kell mondani szép sorjában.

(Folytatása következik.)

AZ EZÜST CASSETTE ÉS A HISTÓRIAI RUHADERÉK.

Az Erzsébet királynéira vonatkozó ereklyék közt hazakerült az az ezüst ládikó is, melyet a királyné a koronázáskor a nemzettől ajándékba kapott, színig megtöltve körmőczi arannyal. Az aranyakat, mint tudjuk, a királyi pár az öreg honvédeknek adta, a casette-ből pedig most ereklye lett. De az Erzsébet-múzeum vezetői túlságos egyszerűnek találták ezt a szekerényt és olyan óvatosan magyarnak, mintha a jelenlegi koalíció alatt készült volna. Valahol eldugva, szinte alig észrevétlenül lapult meg rajta a magyar címer, s művészi kivitele se volt olyan, hogy egy oly kormány izlésének megfelelhetett volna, a melynek élén gróf Andrássy Gyula állt. Ez a körülmény felkeltette az

igazgatóság gyanúját s elvitték megmutatni a casettet a királyné egyik volt komornyikjának, a ki azt felelte: «Ez nem az; én jól emlékszem a koronázási szekrénykére; azt még a királyné életében elvitték a Schatz-Kammerbe, s most ebben meg ebben a teremben őrzik.» Így jó nyomon lévén, egy folyamodvány a királyhoz s néhány nap múlva megjött az igazi casette a császári kincstárból.

Ugyancsak e napokban érkezett meg Batthyány Lajosné grófnéhoz Sztáray grófnő ajándéka, ama fekete selyem ruhaderék, melyet a királyné utoljára viselt s melyen Luccheni tőre két, néhány centiméteres lyukat hasított a szív tájékán. Nagy meglepetést szült az átvevő hölgyek közt, hogy a mint kicsomagolták az ereklyét és megvizsgálták, a két végzetes hasíték gondosan be volt stoppolva.

M—th.

TELEPESEK GYERMEKEINEK SZALMAPONÓ TANFOLYAMA NAGYSÁRMÁSON.

ÚJ OTTHONOK. — Jolly Gyula felvétel.

A HÉTRŐL.

A bécsi katekizmus. A kit sokan szeretnek, mondotta Gambetta, annak jó sora van, de a kire sokan acsarkodnak, annak se lehet oka panaszra. Igazán nem tudom, mi hangzik szebben és büszkébben, az-e, ha azt mondom: minden tisztességes ember a barátom, vagy ez-e, hogy: minden tisztességtelen ember ellenségem. — Ha a Gambetta Leon lelke szerint gondolkozunk, igazán nem vagyunk híján annak, hogy — büszkén emeljük föl a fejünket. Annyi az ellenségünk és olyan alantas a mód, a hogyan, olyan hitványak a fegyverek, a melyekkel ellenünk esatáznak és földalatti hadjáratokat folytatnak, hogy a keserűséggel egy szinte kellemes érzés kél birkra a szívünkben. Mégse lehetünk mi olyan szegények, olyan gyöngék, olyan esendők, a milyennek háborgó szívű feketén látók énekelnek és tajtékos száju ellenségeink hirdetnek bennünket, mert ha ilye-

ezek az emberek ott tartanak, hogy még leleplezni őket is csak maguknak lehet kedvük. Az bizonyos, hogy ha magunk válogathatnók meg őket, még ellenségnek is valamivel különbet választanánk magunknak, de még mindig jobb szeretjük így, mintha ezek az urak már — a barátaink lennének.

*

Hatalom. Vajjon csakugyan az-e az egyetlen és vajjon az-e valósággal a legnagyobb hatalom, a melynek ezer ágyuja van meg millió szuronya, vagy — mondhatjuk így is — ezer ágyura meg millió szuronyra van szüksége, hogy hatalom legyen? A muzsika czár bizonyára az egész világ legelső ilyen hatalmasai közül való. Annyi a hajója, ágyuja, katonája, hogy egy egész országot elboríthat vele. Egy rab pedig, a ki még oda se mehet, a hová akar, bizonyára nem nevezhető hatalmasnak. Még magának se parancsolhat, nem hogy más enge-

mit tehet, szinte semmi. Oszthat szenvedést és halált: de ezek a vádlottak se a szenvedéstől, se a haláltól nem félnek. És mennél több vasat raknak rájuk: a tömeg, mely sápadt arczzal, viharzó lélekkel tiszteleg nekik, annál sürűbb, annál nagyobb, annál végeláthatatlanabb lesz. Mennél mélyebben dugják őket a föld alá, alakjuk annál magasabbra emelkedik. Mennél inkább elnémitják őket, a szavuk vagy a némaságuk annál dörgöbben hallatszik. Ezeket nem lehet úgy elnémitani, hogy ne beszéljenek, nem lehet úgy eldugni, hogy ne látszassenak és nem lehet úgy megölni, hogy tovább ne éljenek.

*

Almok. Egy gyöngyvirágos ablak alatt, éjjeli órán megölte magát egy gyermekifjú, alig husz esztendősen. Megölte magát, mint áldozata egy amerikai párbajnak, a melyet nem vívott meg és miután túlélt hét öngyilkos kísérletet, a melyet nem követett el. Csupa hazugság volt, a mit

DISZNÓ-PÖRKÖLÉS. — Juszó Béla rajza.

nek lennének, akkor vagy őszintén mulatnának rajtuk vagy álszenteskédve szánakoznának. A valóság azonban az, hogy se nem mulatnak, se nem sopánkodnak, hanem toporzékolva dühöngenek az ellenségeink, ádázabban, mint valaha és — mint a gyalázatos bécsi katekizmus mutatja, — eljutottak már odáig, hogy az aláreos bravók maszkját se szégyellik, mikor törös kirándulásra indulnak ellenünk. Bizonyos formáknak a felöltése, a mi egyben bizonyos formáknak a mellőzése is, már magában lemondást jelent minden méltóságról, tiszteletéről és respektusról, a mi még az igazság vagy bölcsesség nélkül való egyszerű jóhiszeműségnek is kijár. A ki aláreosban jár, bizonyára nem számít az őszinteség dícsére, a ki tolvaj-kulccsal nyitja ki az ajtót, maga se várja el, hogy becsületes látogatónak tiszteljék. A bécsi katekizmus bűnszerzői és czinkosai legalább annyit okvetlenül kell, hogy tudjanak és mikor mégis ezeket a formákat teremtették a céljaik és az eszközeik között, másrészt a dühöngésük kétségbeesett voltát árulták el. Valóban

delmeskednek neki. Muromzew Vladimir pedig rab és nem kisebb hatalmasnak rabja, mint a minden oroszok czárja. Ő volt az első дума elnöke és mint ilyen azok közül való, a kik a vyborgi kiáltványt aláírták. Azt, a melyben a szétkergetett дума tagjai a czári önkény ellen tiltakoztak és szabadságot követeltek az orosz nemzetnek. Ez tette rabbá Muromzewet és társait, a kiket most fegyveres börtönőrök kísérték bírái elé. És ime, mikor a tárgyalóterembe lépett a fővádlott, hogy sorsán a bíró döntsön, ki a minden oroszok czárja nevében mond róla ítéletet, a teremben zúgás támad és az egész hallgatóság, mint egy ember áll föl, hogy né-mán tisztelegjen — a vádlottnak. Ki ne érezné, hogy a nagy pör sorsa már e pillanatban eldőlt. A bíró, a minden oroszok czárjának képviselője, dühösen leültheti, ki is kergettheti, akár be is zárathatja az egész tüntető publikumot, de azt éreznie kell neki is, hogy a mi a hatalomból a kezében maradt, immár semmi más, csak vas, börtönkulcs, bilincs vagy hóhérbárd. Az igazságtéves hatalomnak erkölcsese, az kisiklott a kezéből. És e nélkül, a

a szegény Berend Pál összebeszél, összeírt, versbe, levélbe és naplóba foglalt, hazugság volt bizonyára a szerelme is: de a sok hazugság végén mégis volt valami félelmetesen igaz, az, hogy — meghalt, megölte magát. És ez az egy igaz dolog, a legrettenetesebb minden között, a mire az ember elszánhatja magát, egy sajátos szint, egy különös ragyogású zománcot ad minden hazugságának. Ezeknek a hazugságoknak muzsikájuk van, misztikus muzsikájuk, a mely a legnagyobb mélységből zeng föl, egy világból, a melyet mindnyájan magunkban hordozunk, a melynek titkait az emberiség legnagyobb elméi fűrkészik szakadatlanul és a mely mégis mindmáig tele van valamennyiünk számára rejtelmekkel, köddel, homállyal. Ez a világ: az emberi lélek. Csakugyan egy egész világ és egy külön világ, a melyben valamilyen egy külön életet élünk, egészen más alakban, mint a melyben itt a valóság földjén az utunkat rojjuk. Ismertem egy öreg urat — ma már a sírban pihen — a ki naplót vezetett erről az ő külön életéről. A napló egy kincsekben dús, hatalmas nagyúr cselekedeteiről

FERDINÁND BOLGÁR FEJEDELEM ÉS MENYASSZONYA, ELEONORA REUSSI HERCEGNŐ.

számolt be, holott a valóságban az, a ki irta, egy küzködő, szegény öregember volt. Berend Pál még nagyobb fantasztá volt. Ő nemcsak leírta, de belé is élte annak a másik énjének az álmait a külső élete valóságába. Ez a husz esztendő fiatal lélek a szerelem hőségének és vértanújának az alakját kívánta magára. Ebben az alakban élt, szenvedett és vívta meg romantikus, képzelt csatáit. Álom volt, romantika volt bizonyára a szerelem is, és hogy véletlenül csakugyan él a leány, a ki köré a maga regényes álmait rajzolta: ez igazán mellékes. Az ilyen Berend Páloknak nincs rá szükségük, hogy valóban éljen az, a kit szeretnek, a kiért nem létező versenytársakkal meg nem történt párbajokat vívnak és a kiért — igazán szíven lövik magukat. Kár ezért a fiatal életért, de azért azoknak, a kiknek erről a másik életéről sejtésük sincsen, a kik soha se sirtak minden megmondható ok nélkül, azoknak se okuk, se joguk, hogy sajnálkozzanak rajta. Mert ime: ez a másik világ, az álmok világa olyan szép, hogy — még meghalni is érdemes érte annak, a ki benne bolyongott.

*

A köpenickiek. Voigt mesternek, a híres köpenicki kapitánynak a börtön homályos magányában megmozdult a szíve a büszkeségtől. Ő ugyan, hogy szépen szólunk, most a martiriumát szenvedni merész gondolatának: de azért nem mert és nem alkotott hasztalanul. A stikije nem volt a pusztába kiáltott szó, a köpenicki kapitány nem maradt sereg nélkül való vezérnek. Ha kiszabadul a börtönből, ő is írhat egy *Mein System* című könyvet, mint a hogyan egy most Németországban pár esztendő óta divatos. Az első, a ki a mester meghíletett, tudvalóvóleg az elegáns Strassnoff Ignác, a zágrábi protektor volt: de hogy a köpenicki szisztéma vonzó erejében meg nem esőkkent, és hogy egy szenzáció muló dicsőségénél az idő tartósabb jelentőséget szánt neki, az már bizonyos. Ime most megint két új köpenicki hősösről énekelnek az újságok. Egy osztrákról, meg egy magyarról. Az osztráknak szerencsésen sikerült kifosztani egy katonai pénztárt Bécsben, a magyar, a ki hatósági segedelemmel akart bankokat „elkobozni”, már nem volt ilyen szerencsés. A mi sok egyéb között azt is bizonyítja, hogy Bécsben könnyebben lehet bankokhoz jutni, mint minálunk, a hol jobban féltik ezt a becses nyomtatványt, mert kevesebb van belőle. A magyar hatóságoknak bizonyára becsületükre válik, hogy nem ültek föl a mi köpenicki kapitányunknak: de a kifosztott bécsi katonai-pénztár őrzőinek se kell szegénykezniük. A Voigt mester ötlete sokkal különb, semhogy egy robbanásban minden erejét elveszthette volna. Rövid pár esztendő alatt még nem kophatott annyira frázissá, hogy minden hitele elveszzen. A bécsi kapitány még korántsem volt az utolsó, a ki ezzel a szisztémával csapott be embereket és irtott ki páncél-szekerényeket. Az ördög se olyan találékony, hogy

minden gaztett elkövetésére új ideát tudjon produkálni. Nézzük csak meg a büntetett cselekvényes statisztikáját és menten látni fogjuk, hogy ebben a mesterségben is vannak úgynevezett „kipróbált, biztos hatások” sokkal egyszerűbbek is, mint a Voigt suszteré volt és mégis nemzedékek egész során át alkalmazásban tartak maradni. Ezek az urak igen szolid bázisra építenek: a tisztességes emberek jóhiszeműségére, a mi ha elfogyna, nagyobb baja lenne a becsületnek, mint a bűnnek.

LORD KELVIN.

1824—1907.

Az angol tudósoknál szinte szabályszerű hosszú élet után halt meg Anglia fizikusainak egyik legnagyobbja, Lord Kelvin, esküdni nem Thomson William. Fizikus volt, a glasgowi egyetem tanára 22 éves kora óta, s tudományos munkásságával jelentékenyen tovább vitte a fizikai jelenségek elméleti megismerését. Vizsgálódásai főleg a hő mechanikájára s a villamosságra, főleg pedig a tengeralatti táviratozásra s a hajózásra vonatkoznak. Hőtan vizsgálatának olyan hatalmas eredményei vannak, mint az energia szétszóródásának törvénye, a melyvel bebizonyította, hogy minden munkakifejtésnél az energia egy része hővé változik át, vagy a testek hőmérsékének megállapítására vonatkozó tanulmányok, melyeken a cseppfolyós levegő gyári előállítására alapszik. A villamosságra vonatkozó vizsgálataival pedig ő tette lehetővé a kábelben való táviratozást bármely nagy távolságra s a hajózást is számos hasznos találmánnyal mozdította elő.

Ez volt benne az igazi, utáztatása méltó angol sajátosság: elméleti kutatásaival nemzeti ezélokot is segített elő, egyszerre tudta szolgálni a tudományt és Anglia világhatalmát. Hálából ezért már életében a legnagyobb tiszteletben és minden képzeltet megismerésben részesítette, hamvait pedig legnagyobb fiái közt, a Westminster Abbeyben helyezte el nemzete.

KIS EMBEREK RÉGI VILÁGA.

REGÉNY.

Irtá Fogazzaro Antonio. — Fordította Bezerédj István.

I. RÉSZ. I. FEJEZET.

Rizotto és szarvasgomba.

A tavon hideg szél fújt, mintha dühében el akarná kergetni a szürke felhőket, melyek a hegyek sötét csúcsaira nehezedtek. Csakugyan, a mikor Pasottiék, Felső-Allogasióból lejövet Casaricóba értek, még nem esett az eső. A hullámok dörögve csapkodtak a partot, rázták a léláncokot hajókat s itt-ott, egészen a Doi túlsó meredek partjára, fehér tajtékot szórtak. De lenn nyugaton, a tó végében világosság látszott a

szélsendnek kezdete, a szélnek elnyugvása; s a sötét Caprin-hegy mögött az eső első oszlópa mutatkozott. Pasotti, fekete paradés kabátban, fején czilinderrel, kezében vastag bambusz-bottal, idegesen járt a parton, ide-oda tekintgetett, megállott és erősen kopogott botjával a földön, hangosan szólítván azt a számár hajóst, a ki nem mutatkozott.

A kis fekete csónak piros vánkosaival, fehér-piros ernyőjével, keresztbe helyezett dísz-üléssel, a hajó farán keresztbe tett evezőivel, a hullámoktól dobálva hanykolódott két szénnel megrakott nagy bárka között, melyek alig inogtak.

— Piu! — kiáltá Pasotti mind haragosabban. — Piu!

Csak a hullámok folytonos, egyenletes dörge, az egymáshoz ütődő hajók csattogása volt a felelet szavaira.

Úgy látszott, mintha egy élő lény se volna egész Casaricóban. Csak egy panaszos öreg hang, egy fátyolozott hang, mint a hasbeszélő, jajgatott az ívboltozat sötétjében.

— Menjünk gyalog! Menjünk gyalog!

Végre megjelent Piu San-Mamette felől.

— Halló! — kiáltott neki Pasotti, karjait felemelve.

Erre Piu futni kezdett.

— Barom! — ordított Pasotti. — Nem ok nélkül adok neked állat nevet!

— Menjünk csak gyalog, Pasotti, — siránkozott a panaszos hang. — Menjünk gyalog!

Pasotti még a hajóssal pörölt, a ki sietve oldotta el hajójának lánczát a parthoz erősített gyűrűről. Majd parancsoló arczikefézéssel fordult a boltozat felé s fejével intett valakinek, hogy jöjjen.

— Menjünk gyalog, Pasotti, — siránkozott ismét a hang.

Pasotti vállat vont, kezével rövid, parancsoló mozdulatot tett s leszállt a hajóba.

Erre megjelent a boltozatok egyik íve alatt egy öreg asszonyság. Sovány alakja indiai sálba volt szorosan beburkolva, mely alól ki-látszott fekete selyem szoknyája; fején városi kalap, feltűnő magas, sárga rózsakakkkal és fekete csipkével díszítve. Két fekete hajfűrt foglalta be ránczos arczát, melyből két szelíd, nagy fekete fátyolozott szem tekintett ki. Nagy száját könnyed bajuszpehely árnyékolta.

— Oh, Piu! — mondá kanárisárga keztyűs kezeit összekulcsolva s megállva a parton, miközben részvételt nézte a hajóst. — Csakugyan elindulunk ilyen háborgó tavon?

Férje még parancsolóbb kézmozdulatot tett, még mogorvább arczót csinált, mint előbb. Szegény asszony hallgatagon lecsúszott a hajóba.

— A caravinai Szűz Máriának ajánlom magamat. Kedves Piu! — mondá. — Mily förtelmes a tó.

A hajós mosolyogva rázta fejét.

— Hát aztán — kiáltott fel Pasotti, — van-e vitorlád?

— Otthon van a házban, — felelt Piu. — Elhozzam? Az asszonyság talán félni fog. De meg ime, már a víz is bevet.

— Eredj! — intett Pasotti.

Az asszony, ki süket volt, mint egy öreg ágyú, egy szót sem hallott ebből a párbeszéd-ből, s nagyon elesodálkozott, hogy Piu elfutott. Megkérdezte férjét, hová megy?

— Vitorláért! — kiáltott Pasotti a fölébe.

Az asszony előre hajolva, tátott szájjal igyekezett a hangot felfogni, de hasztalanul.

— Vitorláért! — ismétlé férje még erősebben, kezeiből tölcser formálva.

Most érteni vélte az asszony, ijedében felugrott s ujjával kérdőjelet rajzolt a levegőbe. Pasotti feleletül egy képzeleti ívet rajzolt és belefűjt; aztán szótlanul bőlöntött fejével. Felesége rémülten felkelt, hogy kiszáll.

— Kiszállok! — szólt aggodalmasan. — Kiszállok! Gyalog megyek!

Férje megragadta karját, lehúzta az ülésre és dühös szemeket meresztett reá.

Közben visszatért a hajós a vitorlával.

A szegény asszony görnyedezett, sóhajtózott, szemei könnybe lábadtak, könnyüretért esengő tekinteteket vetett a partra, de hallgatott. Az árboezot felállították, a vitorla két alsó sarkát megerősítették s a hajó indulásra készen állott, a mikor egy erős hang ordított az ívezet alól:

— Lám, lám, az ellenőr úr! — és előtűnt egy vastag, vörösképű, nagyhasú pap, nagy

fekete szalmakalapban, szivarral szájában és esernyővel a hóna alatt.

— Oh, plebános úr! — kiáltá fel Pasotti. — Helyes! Színtén az ebédre hivatalos? Velünk jön Cressognóba?

— Ha elvisz! — felelt a puriai plebános, beszállva a hajóba. — Lám-lám, itt van Barborin asszonyság is!

A pap széles arczát szeretetreméltóvá, erős hangját szeliddé változtatta.

— Pokoli félelem lakozik a szegény ördögben! — csúfolódott Pasotti, miközben a plebános mosolyogva hajlongott az asszony előtt, kiben ez a fenyegető súlytöbblet újabb rémületet keltett.

Elkezdett csendesen gesztikulálni, mintha a többiek süketebbek volnának, mint ő. Újjal mutatott a tóra, a vitorlára, a plebános óriási alakjára, szemeit az égre emelte, kezeit szívhez szorította, majd arczát takarta el.

— Hisz nem vagyok olyan igen nehéz, — mondá a plebános nevetve. — Hallgass, te! — tette hozzá Piuhoz fordulva, a ki tiszteletlenül mormogta: »Jókora kis csomóp.»

— Tudjátok mit tegyünk, hogy elmúljon a félelem? — kiáltott fel Pasotti. — Piu, van-e asztalod és tarokk-kártyád?

— Egy kicsit ronda ugyan, — felelt Piu, — de van!

Nem volt könnyű megértetni Borbála asszonynyal, kit közönségesen Barborinnak neveztek, hogy miről van szó. Nem akarta megérteni még akkor sem, mikor férje erővel kezébe nyomott egy csomó utalatos, piszkos kártyát.

De e pillanatban lehetetlen volt kártyázni. A csónak evezővel hajtva, nehezen haladt a S-Mamette folyó torkolata felé, a hol fel lehetett volna vonni a vitorlát s a nagy hullámok visszaverődve a parttól, összeütköztek az utának következőkkel, megtáncoltatták a hajót a tajtékzó habtarajok örvénye felett.

Az asszony sirt. Pasotti átkozta Piu-t, hogy nem tartott eléggé kifelé a tóba. Ekkor a plebános, megragadva a két evezőt, hatalmas testével elfoglalva a hajó közepét, elkezdett nagy erővel dolgozni, úgy hogy négy lökére kiszá-

badultak a veszélyes helyzetből. A vitorlát felvonták s a hajó simán siklott tova, szeliden hintálva, csendes csobogással gerince alatt. Ekkor a pap mosolyogva Barborin asszony mellé ült, ki behúnyta szemét és imákat mormolt. De Pasotti türelmetlenül dobolt a kártyával az asztalkán és játszani kellett.

E közben lassan-lassan közeledett a szürke eső, elfödve a hegyeket, elfojtva a szelet. Az asszony visszanyerte lélekzetét, a mily mértékben a szél elvesztette. Megadással kártyázott és semmi sem hozta ki sodrából, sem saját baklővései, sem férjének dühös kitörései. Mikor pedig az eső kezdte csapkodni a hajó sátor-ernyőjét s a teljesen csendes tavat, melyen most a csónak, szinte fuvalat nélkül, a Teution szirtjei felé közeledett: mikor a hajós jónak látta a vitorlát bevonnai s ismét az evezőhöz nyúlni, akkor Barborin asszony egészen fellelegzett.

— Kedves jó Piu! — mondá gyengéden; s oly hévvel, oly buzgalommal, oly boldog arcz-csal tarokkozott, hogy nem zavarhatták sem hibák, sem szidások.

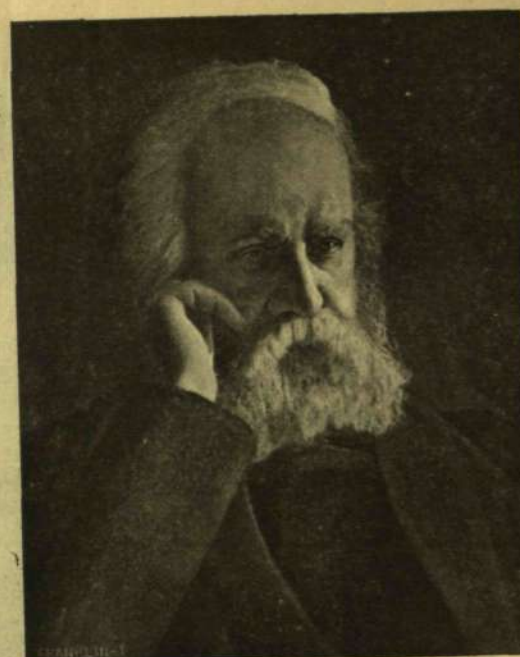
Sok szeles és esős nap, sok napos és viharos idő vonult el a luganói tó, a valsoldai hegyek fölött, mióta azt a tarokk-parthiet játszót-ták Pasottinél, férje, a nyugalmazott vám-el-lenőr, és a puriai plebános a csónakon, mely a ködös eső közepette lassan haladt a szürkés part mellett S-Manettétől Cressognóig. Ha lelki szemeimmel nézem a szegényes fekete viskókat, melyek most parasztios izléstelenséggel feleziczomázva tükröződnek a tóban, a vidám és elegáns kis palotákat, melyek most csendesen romba dűlnek; ha nézem az óriási vén eperfiát, a Madonnina öreg bükkfáját, melyek a régi tiszteletteljes nemzedékekkel együtt elporladtak, azt a sok emberi alakot, telve öröknek hitt gyűlölettel, kimeríthetetlen volt ötletekkel ragaskodva régi szokásokhoz, melyeket csak egy általános özőnözv látszott eltemethetni; alakokat, melyek nem kevésbé voltak meghitték a régi nemzedék előtt, mint ama fák, és szintén eltűntek azokkal együtt, — az az idő sokkal távolabbinak tűnik fel előttem, mint valóban volt, a mint hogy Piu hajós is,

ha nyugat felé nézett, a valsógnál távolabb látta az eső mögött a S-Salvator or-mát és a caronai hegyeket.

Szürke és álmos időszak volt az, épen mint az ég és a tó, mikor elült a szél, a mely annyira megrémítette Pasottinét.

Az 1848-ki nagy vihar, miután pár órára meghozta a napos időt és egy darabig küzködött a nehéz felhőkkel, három év előtt elcsendesült és utána szünet nélkül, mint a csendes eső, nyugalmas, borús, hallgatag napok következtek, ott, a hol ez az én szerény történetem ballag.

A tarokk-klub és királyné, a Skiz, a 21-es és a Pagát abban az időben s abban az országban fontos személyiségek voltak, kisebb hatalmasságok, melyek jóakarati türelmet élveztek a nagy és hallgatag ausztriai birodalom kebelében, melyeknek ellenségeskedései, szövetségei, háborúi voltak az egyedüli politikai tárgya, a melyről szabadon lehetett okoskodni. Piu is evezés közben kiváncsian dugta görbe orrát Barborin asszony kártyái közé és nem szívesen húzta innét vissza. Egyszer abban hagyta az evezést, hogy lássa, hogyan fog kimászni szegény asszony egy nehéz helyzetből, mit fog csinálni egy bizonyos kártyával, melyet veszedelmes volt kijátszani s veszedelmes megtartani. Férje türelmetlenül kopogott az asztalon, a plebános elégült mo-

Janssen Péter (1824—1907) francia csillagász, a ki a nap protuberanciáinak állandó vizsgálatára való módszert talált fel.

solylyal tapogatta saját kártyáit, az asszony pedig kebléhez szorította az övét, nevetve és sóhajtván s majd egyik, majd másik társára pislantva.

— Kezében van a skiz — súgta a plebános. — Mindig így tesz ő, mikor a skiz van nála — mondta Pasotti és reákiáltott, kezével dobolva:

— Ki azzal a skizzel!

— Beledobom a tóba, — felelt az asszony. Egy pillantást vetett a hajó orrára és azt a menséget találta ki, hogy Cressognóba érkeztek, tehát ideje abbahagyni. Férje kissé dohogott ugyan, de aztán belenyugodott s kezdte felhúzni a keztyűjét.

— Pisztráng lesz ma, plebános úr, — mondá, míg alázatos felesége begombolta neki a keztyűt. — Fehér szarvasgomba, császarmadar és ghemmei bor.

— Hát tudja? — kiáltott fel a plebános. — Én is tudom. Hallottam tegnap a szakácstól Luganóban. — Milyen csoda ez a marchesa asszonynál!

— Mit? Csoda? Csak ebéd Orsolyanap tiszteletére. Asszonyok is hivatalosak; Carabellin és leánya, a lovenói Carabelliké, tudja?

— Igazán? — szólt a plebános. — Volna ebben valami szándékosság? Ime don Franco hajón. Milyen lobogó alatt évez a fiatal ember? Sohasem láttam ilyent!

Pasotti felemelte a csónak ernyőjét, hogy lásson. Csekély távolságban egy fehér-kék zászlós bárka ringott a faradt hullámok egyenletes fel s alá mozgásával. A hajó farán a lobogó alatt ült don Francesco Maironi, az ebédet adó öreg Orsolya marchesa gyámfia.

Pasotti látta, a mint feláll, megragadja az evezőt és lassan evezve távozik a tó belseje, a Doi erdős öble felé; a fehér-kék lobogó egészen kibontakozott s a hajó sodra felett lengett.

— Hová mehet ez az eredeti ember? — mondá. S a milanói utcái rikkanecok erőltetett rekedtségével mondta fogai között:

— Antipathikus egy ember!

— Mondják, nagyon tehetséges, — jegyezte meg a pap.

— Kemény feje van, — vélte a másik. — Csupa gög, kevés tudás, semmi udvariasság.

— És felig romlott, — tette hozzá. — Ha én volnék az a kisasszony...

— Melyik? — kérde a plebános.

— Carabelli.

— Jegyezze meg, ellenőr uram, ha a császarmadar és a fehér szarvasgomba a Carabelli-leány kedvéért készült, akkor kárba vész.

— Tud ön valamit? — mondta halkan Pasotti, s a kíváncsiság felesilllant szemében.

A pap nem felelt, mert abban a pillanatban a hajó orra a homokot súrolta s a kikötőt érintette. Ő szállott ki elsőnek, majd Pasotti hirtelen, parancsoló mimikával, nem tudom miféle utasításokat adott feleségének s aztán kiszállt ő is. A szegény asszony maradt utoljára; egészen beburkolva indiai sáljába, szinte

LORD KELVIN, AZ ÁLTALA FELTALÁLT HAJÓ-COMPASS ELŐTT ÁLLVA.

IGLÓ VÁROS EGYKORI VÁROSHÁZA, MELY A TIZENHAT SZEPESI VÁROS PROVINCZIÁJÁNAK SZÉKHÁZA VOIT.

meggömbölyve, nagy fekete kalapjában a sárga rózsáscákkal, ingadozva lépett ki, előre tartván nagy kezét a kanárisárga keztyűben. Két hajfonata, mely szelid, de rút arcába csüggött, valami különös megadást tüntetett fel, a mint férjének esernyője alatt ment, a ki tulajdonosa, felügyelője és féltékeny őrzője volt ennyi eleganciának. Mindhárman felmentek egy arkádig, melylyel a Maironi-villa nyugat felől uralkodik a kikötőtől a cressognói plebánia-templomhoz vezető út fölött. A plebános és Pasotti vágyakozó sóhajtasok között szimatoltak egy bizonytalan megérintést, mely a villa előcsarnokából áramlott.

— Ej, rizotto, rizotto! — suttogetta a pap, arcában a vágyakozás kifejezésével.

Pasotti, a finom orrú, fejét rázta, összehúzóva szemöldökét, nyilvánvaló megvetéssel ama másik orrnak. — Rizotto? Nem! — mondta.

— Hogyan, nem rizotto? Rizotto szarvasgombával; nem érzi?

Megálltak mindketten az előcsarnok közepén, hangosan szaglászva, mint a vizslák.

— Ön, kedves plebánosom, sziveskedjék csak posciandról beszélni. — mondta Pasotti, hosszú szünet után, egy bizonyos falusi parasztos ételre célzva, mely káposztából és kolbászból készül. — Igen, szarvasgomba, de nem rizotto.

— Posciandra, posciandra, — dörmögte a másik, kissé megsértődve. — A mi azt illeti...

A szegény szelid asszony észrevette, hogy vitatkoznak, megijedt és jobb mutatójával a tető felé kezdett mutogatni, jelezvén nekik, hogy odafenn meghallhatnák őket.

Férje megragadta kezét a levegőben, intett neki, hogy szimatoljon, majd tátott szájába sügta:

— Rizotto!

Az asszony tévovázott, mert nem hallotta jól. Pasotti vállát vont.

— Csüppet se hall, — mondta. — Változik az idő, — s felment a lépcsőn, feleségétől követte.

A vastag plebános még egy pillantást akart vetni don Franco hajójára.

— Szó sincs Carabelliről! — gondolta; de Barborin asszony azonnal visszahúzta őt s arra kérte, hogy melléje üljön az asztalnál. Szegény teremtet nagyon felénk volt.

A lábasok göze a lépcsőt is langyos illatokkal töltötte be.

— Nem rizotto — mondá halkan az elővéd. — Igenis rizotto, — felelt ugyanolyan hangon a hátvéd. S így folytatták, mindig halkabban:

— Csak azért is rizotto, azért se rizotto, — mignem Pasotti feltárta a vörös teremnek, a háziasszony szokott tartózkodási helyének ajtaját. Egy csúf, sovány kis kutya futott ugatva Barborin asszony elé, a ki iparkodott moso-

lyogni, míg Pasotti lehetőleg alázatos arcot vágott s a pap, a ki utolsónak lépett be, mézédés ábrázolt, szíve mélyében a pokolba kívánta az átkozott dögöt.

— Friend! Ide gyere, Friend! — mondá egykedvűen az öreg marchesa. — Kedves asszonyom! Kedves ellenőr úr, kedves plebános uram.

Az öreg asszonyság ugyanazzal a flegmával, ugyanazon a mély orrhangon beszélt a vendégekhez, mint a kutya. Felkelt helyéről Barborin asszony kedvéért, de a nélkül, hogy egy lépést is tennie a kanapétól.

Zömök alak volt, kialudt, fáradt tekintettel, márvány homlokával és fekete parókával, mely halántékán két nagy csigavonalba kunkorodott. Arca valamikor szép lehetett és régi márványszerű sárgaságában megőrzött egy bizonyos hideg méltóságot, mely bármely lelki indulatra se változott meg, épp úgy, mint tekintete és hangja sem.

A kövér pap hirtelenében kétszer-háromszor meghajolt, kissé távol maradván, ellenben Pasotti kezét csókolta, Barborin asszony pedig a kihalt tekintettől megfagyva, nem tudta, hogyan mozogjon és mit mondjon.

Egy másik hölgy is felkelt a kanapéról a marchesa példájára és fölényesen nézte Pasottinét, ezt az új ruhába burkolt szegény kis régiséget.

— Pasottiné asszony és férje — mondta a Marchesa. — Donna Eugenia Carabelli.

Donna Eugenia alig bicezentet a fejével. Leánya, Donna Carolina, az ablak közelében állt, beszélgetve a marchesa egyik kedvencével, ispánjának unokahúgával.

A marchesa nem találta szükségesnek megzavarni őt az új jövevények bemutatásával, s ezeket leültetvén, folytatta közömbös beszélgetését donna Eugeniával közös milánói ismerőseikről; miközben Friend szaglászva és prüszkölve kerülgette Pasottinét kámfors sálját, a plebános czombjához dörgölődött, nedves és szomorú szemével Pasottit nézte, a nélkül, hogy érintené, mintha értette volna, hogy az indiai sál tulajdonosa daczára nyájás arcának, szívesen kitért volna a nyakát.

Orsolya marchesa egyre hallatta szokott almos vastag hangját és Carabellinét iparkodott a maga vastag, parancsoló hangján nyáján feleltetni, de nem kerítte el Pasotti éles szemét és rossz indulatú figyelmét, hogy a két öreg hölgy közös elégedetlenségét rejtgetett, Maironinét jobban, Carabellinét kevésbé.

Valahányszor az ajtó nyílt, az egyiknek almos s a másiknak sötét szemei arra fordultak.

Először a caraninai templom prefektusa lépett be a kis Sala Pál úrral, a kit Pavlinnek (Palkó) — s a nagy Pozzi Pál úrral, a kit Pavlónnak (Nagy-Pali) neveztek s a kik elválatlan társak voltak. Mäskor belépett Bianchi

marquis Oriából, az olasz királyság régi tisztje, leányával; a lovagias öreg katonának ez a nemes alakja, elbájoló, élénk leányával együtt. Úgy első, mint másodízben, a boszúság árnya siklott át Carabellinét arcán. Leánya is az ajtó felé fordította a szemeit, mikor az kinyílt, de azután csevegett és nevetgált jobban, mint előbb.

— És don Franco? Marchesa, hogy van don Franco? — kérdezte a gonosz Pasotti, mézédés hangon, miközben a nyitott tubakoszelenchezét nyújtotta a marchesának.

Nagyon köszönöm, — felelt a marchesa kissé előre hajolva és két vastag újját a tubákba mélyesztve. — Franco? Az igazat megvallva, kissé aggódom. Ma reggel nem jól érezte magát s most nem látom. Nem szeretném...

— Don Franco? — mondá a marquis. — Hajón van. Egy pillanat előtt láttuk, úgy evezett, mint egy igazi hajós.

Donna Eugenia szétnyitotta legyezőjét.

— Helyes! — mondá, hevesen legyezve magát. — Szép időtöltés.

(Folytatása következik.)

A TIZENHAT SZEPESI VÁROS PROVINCZIÁJÁNAK SZÉKHÁZA IGLÓN.

Igló már a XIV. század végén önálló és független bányaváros volt. Még ebben az időben épült fel díszes városháza. Ez épület királyi vendégeket is fogadott; előbb Zsigmondot, ki az elzalogosítás ügyében jött a felvidékre, hogy a lengyelekkel tárgyaljon, 1411-ben; majd Mátyást 1471-ben, ki a város kiváltságait megerősítette s kitől a hagyomány szerint a közeli Királyhegy nevét nyerte.

A lengyel uralom alól felszabadult tizenhat szepesi város közigazgatási helyzetét 1774-ben rendezték. A szepesi grófság, vagy a mint nevezték, a tizenhat szepesi város provincziájának székhelye Igló lett, székháza pedig az omladozó régi városháza, melyet gondosan restauráltak és elláttak az e korban annyira divatosá vált stukkódíszszel. Mikor azonban 1876-ban a provincia a megyébe bekebelezetett, a székház megszűnt s 1894 óta a szepesi tizenhat városi takarékpénztár tulajdonába ment át.

A régi városház építészeti szempontból figyelemre méltó alkotás. Alapszerkezetében és beosztásában a felsőmagyarországi lengyel renaissance stílust tünteti fel. Egyemeletes; földszintjét három dongaboltozatú kapu töri át.

A stukkódíszítés csak a XVIII. század második felében került az első emelet homlokzatára és az akkor uralkodó rokokó ízlésben van csinálva, míg a nyeregtető és a koronázat, mely valaha az oldalfalakon is végighúzódtott és melynek feladata volt, hogy tűzbiztosabbá tegye az épületet, ismét a lengyel renaissance stílust tünteti fel.

A stukkódíszítés (mészművészet) Divald Kornél kutatásai szerint a XVI. században kezdett terjedni nálunk, de csak a XVII. század második felében s különösen a XVIII. században ver mélyebb gyökereket és mutat fel eredeti és egyéni vonásokat. Még a XVII. századból való a készmárki várkapolna és a zborói templom egyik kápolnájának stukkómennyezete. Az előbbi olasz mester műve, mint a hogy általában krónikáink olasz művészetnek is nevezik a stukkódíszítést, mert eleinte főleg olasz mesterek művelték. Bethlen Gábor is Itáliából hozott stukkó-művészeket, hogy gyulafehérvári és kassai palotáján «képirások, aranyos és mészművészbéli mesterségek menyezeteit» készítsenek. Idővel azonban a magyar műiparosok is eltanulták a külföldiek műfogásait, sőt egyéniségüknek érvényesülést engedve, új és eredeti díszítő stílust is teremtettek. Lassanként annyira elterjedt nálunk a stukkóművészet, hogy nemcsak a monumentális középületeket, hanem a szebb magánházakat is azzal ékesítették. A homlokzat kiképzésénél tag tere nyílik a művész egyéni ízlésének és komponálóképességének s mint fennmaradt számos műemlékünk mutatja, a magyar stukkóművesek leleménye kifogyhatatlan és fantáziája e téren igazán gazdag. Legtöbb a díszítés a barokk épületek homlokzatain, melyeknek nagy felületei kiválóan alkalmasak a stukkódísz elhelyezésére; főbb motívumok a kagyló, lomb- és virágfüzér, gyümölcs és játszadozó angyalkák,

melyek számtalan bájos variációban szerepelnek.

A stukkóművészet aranykorát jelzik nálunk s egyuttal legszebb e fajta műemlékeink a *gyűszombati* rokokantak templomának s az *eperjesi gróf Klobusiczky-féle* háznak (ma városi nagykaszárnya) stukkódíszítései. Az *iglói* régi városháza homlokzatán már nem találjuk fel azt a könnyed modort, találékonyságot a kompozícióban, sem azt a korrekt kivitel és pajzán renainnace derűt, mely amazokat jellemzi. Az *iglói* mester invenziója szegényebb, technikája nehezkesebb és nem tud többé a megszokott motívumok, gyümölcsök, virágfüzerek és játszadozó angyalkák ábrázolásával olyan közvetlen hatást elérni. Ezért inkább arra törekszik, hogy a művébe öntött mélyebb eszméi tartalom szolgáljon kárpótlásul a művészi készség hiányaiért. *Szimbolikus* művet hozott létre, melyben elsősorban a tartalmat keressük, mely megeleveníti a magukban véve talán száraz és művészi tekintetben kifogásolható ábrázolásokat.

A volt provincia székháza homlokzatán öt jelképes felirással ellátott stukkóéktítményt látunk rokokó keretekben; melyek mindegyikének alakja és cikornyái mások; valamennyi között a második keret a legdíszesebb. A hatágas ablak felső párkánya is díszes és háromféle, szimmetrikusan elhelyezett változatban fordul elő.

Az első keretben bekötött szemű nőt látunk, ki jobb kezében mérleget tart, karját pedig, mintegy bizonytalan tapogatózás kifejezése gyanánt, kiterjeszti. E szimbolikus kép jelentésére eléggé rámutat az alatta levő latin monda: *Pondere solo*. Themis istenasszony, a jogrendnek megismerője, mindenkinek érdeme szerint méri ki az igazságot s mivel szeme be van kötve, semmiféle melléktékintet nem indíthatja részrehajlásra. A női alak ábrázolása eléggé sikerült; testtartása, arca kifejező, ruhája redőzete, hajfodrozatai pedig természetesekek.

A második legdíszesebb keretben *«Ut Quis Meretur»* aláírással két keresztben álló kart látunk; az egyik kéz kardot, másik babérkoszorút tart. E díszítmény értelme az előbbi mintegy kiegészíti: az igazság uralma alatt az érdem elnyeri az elismerés jutalmát, melyet a koszorú jelképez, míg a fenyegető kard az igaz útról letérőket a szigorú megtorlásra emlékezteti. E szimbolikus díszítmény a város látképe felett emelkedik, mintegy jelezve, hogy az igazságszolgáltatás magasabb álláspontból őrökdi a város érdekei felett. A két kart páncélzingsben jól kivehetően ábrázolta a művés és a város képe is tiszta, szabatos, nélkül részletező s nagyjában a távlat törvényeinek is eleget tesz.

A harmadik keret magában foglalja *«Sum cuique»* aláírással a városházat és a felette ragyogó napot. Jelentősége világos: kiki tartsa tiszteltben más tulajdonát és becsülje meg a magáét, mert a család, visszaélés, legyen bármennyire eltitkolva, előbb több napfényre jön és elnyeri büntetését. A fűrkész igazságnak megszemélyesítése az emberi vonásokkal felruházott nap által nem új és e korban elég általános gondolat. Sajnos azonban, hogy a stukkóműves nem öntött a nap arcába, szemébe igazi kifejezést s munkáját elnagyolta.

A következő rokokó foglalatban *«Die Nocturne»* aláírással ismét a vár felett ragyogó napot látjuk, melyen Isten szeme keresztül hatol s éjjel-nappal fűrkészi a földön végbemenő dolgokat.

Az utolsó előtti keret *«In Somnis Custos»* aláírással fekvő helyzetben levő őrt ábrázol, kezében czimeres lobogóval. E kép a város küzdelmes viszonyaira emlékeztet, melyek a legszorgosabb őrökdszt tették szükségessé. Az őrt tartása kissé merev, de másfelől erő és keménységet is fejeznek ki mind a zászlót magasan lobogató kar, mind az arcvonások.

Az utolsó stukkófoglalatban *«Hic oculus nunc aperi»* felirással Justitiát, Themis leányát, a jog és igazságszolgáltatás védőjét látjuk. Kezében szintén mérleget tart, de másik kezének ujjait az ég felé emeli. Előtte a törvénykönyv (a Zipser Willkür egyik példánya) és írószék, tehát az ítélet megfogalmazását és kihirdetését állítja szemünk elé a dombormű. Justitia szeme nyitva, hogy tisztán láthasson.

PRÓBÁRA ÉPÍTETT MAGAS PÁLYÁJÚ VASÚT BERLINBEN.

A koronázat a stukkóképes homlokzat felett lombéktítménys lécszalagon nyugvó apró oszlopokból áll. Középre a félkörívben végződő oromdiszt gömb fejezi be, két oldalán pedig akroterion díszlik, úgyisintén a koronázat két szélső pontján is. Az oromfalon levő felírás hirdeti az épület jelenlegi hivatását (Szepesi XVI. Városi Takarékpénztár); ugyancsak az oromfal közepén cikornyás díszítmények között és az átjárókapu dongaboltozatán ott látjuk a provincia czimerét, melyet a XVI. szepesi város az új pecséttel együtt 1774-ben Mária Teréziától kapott. A boglárpaizsban Mária Terézia nevének kezdőbetűit (M. T.) vehetjük ki, továbbá II Józsefét (II. J.) is, ki akkor anyjának uralkodótársa volt.

Dr Bruckner Győző.

A VETÉLYTÁRS.

Bemutató a Nemzeti Színházban.

Nagy színpadi sikere volt Kistemaekers és Delard francia írók *«Vetélytárs»* című négyfelvonásos színművének. A közönség tapsolt s éljenzett és azzal a tudattal távozott a Nemzeti Színházból, hogy úgynevezett «nagy est» részese volt. A szerzők e szokatlan hatást nem eszméik mélységével vagy újszerűségével, nem alakjaik lélekanti igazságával, nem is cselekményük következetes fölépítésével, hanem azzal érték el, hogy színészek számára nagyhatású szerepeket írtak s a Nemzeti Színház több elsőrangú művészenek egyszerre nyílt alkalma izgalmas jelenetekben teljes erejét kifejezteni.

A mű hőse egy ünnepelt párisi szobrász, a ki sikereit hű, önfeláldozó nejeinek köszöni. De ennek dacára a művész nemcsak a neje iránti hűségért, hanem a háláról s a férfui becsületéről is megfélekedzik. Házukba fogadja egy szegény unokahúgát, azt elesébjíti s kedvéért ott hagyja nejét. Később kedvesét is megünja, ismét visszatérne gonoszult bántalmazott hitveséhez, de ez többé nem fogadja vissza. Ezt a férfit, a kinél silányabb hős nehezen lenne található, a szerzők elfogadhatóvá tenni, sőt

mentegetni igyekeznek. Állítólag nagy vívódás megy végbe lelkében, két szent kötelesség küzd benne: az egyik a neje iránti hűség, a másik az apai kötelesség. — hiszen az elesébjított leánynak gyermeke születik s ennek kedvéért kell a művészek gyermektelen nejét ott hagynia. Hogy mily valótlan indokolás ez, ki-tünik abból, hogy midőn a hős a bűn útjára lépett, még nem volt gyermeke és semmi szent kötelesség nem kényszerítette a lányesébjításra. A szerzők csak szépitni akarnak egy becsutelt jellemet, az apai kötelesség hőisévé akarnak tenni egy léha kalandort, s nagy probléma színében akarnak feltüntetni egy közönséges házasságtörést. Hogy az apai kötelesség problémája csak kiesztelt ürügy, még világosabban tűnik ki akkor, midőn a művész visszatér elhagyott hitveséhez. Az egész állítólagos gyermek-probléma azzal tűnik le a színpadról, hogy a gyermek, alig születve, meghalt. Ámde el tovább a férj léhasága, a mely megünt kedvese után ismét a hitvestársnál próbál szerencsét. Mint az apai kötelességet, úgy a művészi hivatást is csak a hős léhaságának színpadára használják a szerzők. Semmi művészi ihlet nem indokolja az egyéni becsuteltiséget, s csak rágalmozza a művészetet az, a ki úgy tünteti fel, mintha annak művelése együtt járna a «moral insanity»-vel.

Mint a hőst, úgy annak kedvesét is eszményi alakként kívánják a szerzők bemutatni. Tiszta, ártatlan lélek, a ki «jőtevő» rokona házában az egész világ esébjításának van kitéve. S esodálatos, hogy az egész világgal szemben fenköltén erőnyes marad s csak épen a ház nemeslelkű asszonyának férjével szemben bizonyul gyengének. Pedig az a jóaság asszony támogatja és védi s nála oltalmat is találhatna a férj ostromai ellen. De a kis ártatlanság, úgy látszik, szintén moral insanitásban szenved, a mit leghatározottabban akkor mutat ki, a midőn még meg mer jelenni a nemeslelkű asszony szeme előtt s midőn a férjjel nyugodtan elvitorlázik. Egy pillanattal sem ébred fel benne a gondolat, hogy egy asszony férjét rabolja el, hogy egy házat dűl fel. Egészen természetes-

A PÁPA LAKOSZTÁLYA A Vatikánban. (Az obeliszkől jobbra, fölül a második sorban levő két ablak a pápa dolgozó-szobája.)

nek tartja, hogy elcsalta a férjet attól az aszszonytól, a ki vele oly emberségesen bánt.

Hasonló értékű jelleme a műben szereplő mellékalakok: egy cinikus bankár, s egy leánya becsületét áruló apa, — mintha csak a szerzők válogatott gyűjteményt kívántak volna színrehozni a társadalom romlottjaiból. Az egyetlen alak, a kinek sejtelve van az emberességről, a hűtlenül elhagyott asszony. De ez is nagyon lágy, szinte puhánszerű jellem. Egy pillanatra mintha sikra tudna szállni házi tűzhelye védelmére, mintha éreztenni is merné erejét az árulókkal szemben, — ámde csakhamar tehetetlennek bizonyul, elfogadja az apai kötelességről szóló szentimentális koholmányt s belenyugszik férje eltávozásába. A mű végén érzélgős poseból pathétikus poseba esik, midőn nem fogadja többé vissza azt, a kit állítólag végtelenül szeret. Ez nem való, élő nő alakja, hanem nemeslelkűnek stilizált színpadi báb. Ha urát igazán mindenképp föltette, nem nyugodott volna bele férje távozásába, — a visszatérőt pedig nem utasította volna el.

De bár így sem eszmei, sem lélektani igazságokat nem találunk a műben, el kell ismerünk, hogy a színpadi hatáskeltsben igen erős. A második felvonástól kezdve izgalmas összeütközések és szenzációs tablók sorozata váltakozik benne. S legjobb színészeinknek fényes szerepeket nyújt. Mindenekfölött a két vetélkedő nőnek, *Márkus Emiliának* a leány, *Alszeghy Irmának* az asszony szerepében. Mig Márkus száz színben csillogó, bonyodalmak lakküvetű nőalakot ábrázol s a tisztaság és büntetés, a szenvedés és dacz számos árnyalatát alakítja kápráztató művészi szövevényekkel, — addig Alszeghy a tiszta nőt a maga nemes egyszerűségében jeleníti meg. *Odry* a szobrász, *Pethes* egy sivar lelkű bankár szerepében aratnak megérdemelt sikert.

Palágyi Lajos.

BARZINI.

Luigi Barzini felé rövid pár év alatt immáron másodszer fordul az általános érdeklődés.

Először az orosz-japán háború ideje alatt, a mikor, mint az egyik olasz lap kiküldött hadi tudósítója, a japán táborban végig kísérte az egész nagy háborút és a világhírű angol újságíró, *Melton Prior* is megségényítő gyönyörű harci leveleket írt lapjának a csatáiról; e leveleket az összes európai, sőt amerikai és japán lapok is lefordították. Most másodszer pedig, a mikor az olasz *Borghese* herceget — a kinek ereiben egyébként magyar vér is folyik, minthogy anyja szül. Apponyi grófnő — végig kísérte merész automobilútján, mely Pekingtől Párisig, a Gobbi sivatagon keresztül vezetett.

Borghese herceget egy fogadás és egy verseny izgalmai bírták rá e veszedelmes útra. Barzini azonban csak a — hivatása. Az újságíró hivatása, a kinek célja, hogy tűzben, vízben,

A SZENT PÉTER-TEPLOTOM KUPOLÁJA A KÖZÉPHAJÓ TETEJÉRŐL FÖLVE.

JÁVITJÁK A SZENT PÉTER-TEPLOTOM TERASSZÁT.

KÉPEK A Vatikánról és a Szent Péter-Templomról.

napsütésben és viharban a közönség érdekeit szolgálva, érdekes olvasmányokat nyújtson lapja publikumának. Barzini erről az útiről is beszámolt újságjának, természetesen táviratokban, a mi egymaga 30,000 lírába került, most pedig a nagy út után könyvben is megírta élményeit és benyomásait, a melyeknél érdekesebb olvasmányt az utóbbi esztendő könyvei aligha nyújtottak... Hogy pedig ez az állításunk nem üres frázis, azt igazolja, hogy a könyv egyszerre tizenkét nyelven jelenik meg.

A könyv írója azonban, a ki most így az érdeklődés előterébe kerül, van szintén olyan érdekes, mint maga a könyv. Hosszú, sovány, a harminczas években is még alig járó fiatal ember ez a *Luigi Barzini*. Mint kezdő újságíró részt vett az olaszok afrikai gyarmat-háborúiban, a dogali csatában és végig köborolta egész Eritréát, majd Tuniszt és Algirt. Az orosz-japán háború kitörésekor lapja — a *Corriere della Sera* — a pénzáldozatok nagyságával nem törődve, kiküldötte a harczterre. A kiküldetés birtelen történt és Barzini összes előkészületei a nagy útra, kimerültek abban, hogy leborotváltatta nagy fekete szakállát és bajuszát. A Jaltától egész Mukdenig végig kísérte a japánok előnyomulását. A mukdeni nagy döntő csatáról írta utolsó gyönyörű harci leveleit, mert ezután a rettenetes erőmegfeszítéstől és a sok nélkülözéstől meg izgalomtól betegesen esett össze. A japánok Tokióba vitték, a hol hónapok mulva hagyhatta csak el a kórházat. Hazament. Otthon dicsőség és kiadó várt rá, a ki kötetbe foglalva kívánta kiadni ezeket a harci leveleket. A könyv meg is jelent *La battaglia di Mukden* címmel és hihetetlen nagy sikert aratott. A mi egyébként érthető is, mert ez az első mű a maga nemében, a mely egy modern háború teljes és művészi krónikáját adja, a mellett, hogy stilusbeli szépségei a legmagasabb irodalmi színvonalon állanak.

Az orosz-japán háború után utazott, köborolt Barzini, a míg most *Borghese* herczeggel erre a páratlanul nagy és merész útra vállalkozott. Az út egymaga is életveszedelmes. Járatlan irtások, elhanyagolt országutak, félig ismeretlen országokon keresztül, félvad, barbár emberek között. És még hozzá — automobilon, a mely még rendezett utakon is többé-kevésbé életveszedelmes sport, hát még félvad, keleti fantáziájú, babonás emberek között, a kik bizonyára valami átkos ördögi alkotmányt tartják és könnyen pozdorjává is törhetik a benne ülőkkel együtt. «A legsötétebb Ázsia homokosivatagjai, a mocsárba vesző folyók, a Kaukázus bércein keresztül...! Ez bizony eléggé veszedelmes. És még hozzá a verseny izgalmai között, a nagy hőkülönbözetek folytán minden pillanatban gyilkos betegség törhet rájuk.»

Az utat szerencsésen megtették és Barzini új impressziókkal és egy új könyvre való anyag-

gal tért vissza... Új szenzációt akart szállítani a közönségének és e cél érdekében kockára tette jó egynehányzor az életét.

A ma igazi újságírói pedig a *Luigi Barzini*! A *Blowitz*-féle nagy riporterek már a múlté! Nem kell ma már cselszövés, ármány és különös fika, hogy bármely nagy esemény a nyilvánosságra kerüljön. Ma már ezt a hivatalos sajtóirodák végzik el. Az igazi újságírók a Barzini, a kik szenzációikat nem a diplomaták őrizetlenül hagyott íróasztalairól szerzik be, hanem ha szenzációkkal akarnak szolgálni közönségüknek, hát maguk is a harczok közepontjába merészkednek — legyen az tényleges háború, vagy a tudomány harca! — és nem sajnálják az életüket is kockára tenni, csak-hogy ezt megszerezzék. Az életük így érdekes lesz, fordulatos, veszélytel teli, mint akarmelyik érdekesítő regény, de tanulságos is.

És ők, a Barzini, teszik a legnagyobb szolgálatot a közönségnek. Mert szórakoztatják és egyúttal tanítják is.

B-a.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Kiadendált urak. Mai számunkban kezdjük meg *Rákosi Viktor* ily című új regényének közlését. A kitűnő író szavát, hosszas betegeskedése miatt,

A Vatikán angol-kertje.

egy ideig igen ritkán hallotta a közönség, örömmünkre szolgál, hogy e kényeszerű szünet után mi közölhetjük első nagyobb lélekzetű művét. S örömmünk annál nagyobb, mert a regény teljes erejében mutatja *Rákosi Viktor* fényes írói tulajdonságait, a melyek oly nagy népszerűséget szereztek neki az egész magyar olvasóközönség előtt.

Átkozott józanság. Az igazi talentumot az jellemzi, hogy akkor is érdeklődéssel megyünk vele, a mikor útját nem helyesljük, a mikor világosan látjuk, hogy nem fog odajutni, a hova elindult. Így vagyunk *Gárdonyi Géza* legújabb könyvével is, melyben «Átkozott józanság» címmel két hosszabb elbeszélést s néhány rövidebb tárcza-novellát foglalt össze. Az első novella képzeldő hőse sokkal együgyűbb a maga neurastenikus rögeszméjével, semhogy igazán érdekelni tudna, a másodiké — egy remete-életet élő tönkrement földesúr, a ki elvonultságában csak úgy magától, a nélkül hogy valaha tanult volna muzsikálni, a folytonos gyakorlat után csodálatos hegedűművészé lesz, újra feltalálja, másképp, a kotta-írás, a zeneszerzés és hegedű-játék művészetét — sokkal hihetlenebb, semhogy bizalommal nézhetnénk rájuk, elfogadhatók őket élő alakoknak. És mégis érdeklődéssel olvassuk a novellákat, mert *Gárdonyi* van bennük, az elbeszélés közvetlen hangjának, a stilus egyszerű jellemzettségének mestere, a ki még legkevésbé sikerült dolgaiban sem tagadhatja meg magát. Kü-

CSURGÓ-KÚT A TETŐ FÖLÖTT.

lönös dolog egy ily egyszerű, alapjában véve egyenes, józan itéletű írónál, mint *Gárdonyi*, a bizarr témáknak ez a keresése, a mely egy idő óta mind jobban erőt vesz rajta, — pedig jobban szeretjük, ha a maga egyszerű, levegős, igaz világában marad, a hol biztosan áll a maga lábán. Mostani elbeszéléseiben is azok a legsikerültebb dolgok, a melyekben *Gárdonyi* a maga szellemének eredeti színében látjuk. Az «Átkozott józanság» című elbeszélésben pl. van egy leányalak, erősen idealizálva, de oly bájos, friss és üde, hogy teljesen kiengesztel az egész novellával. A kisebb darabok közül egyik-másik, különösen az, a mely egy törvénytelen tudósítás egyszerű hangján, de nagyon jellemzetesen mond el egy falusi szerelmi drámát, a kitűnő író legjobb munkáihoz méltó.

Thüry Zoltán összes művei. Magyar írónak lenni még ma is nem egyéb, mint leplezett vértanúság. Egy-két társunk kínj közlünk, tehetségének szokatlan nagysága, vagy népszerű alkata révén, a többiek vagy belehajítjuk magunkat a lelünkől idegen napszamos-munka igájába, vagy örökös küzködés, bizonytalanság és szegénység között tengődünk. S ha aztán a napi munkában, vagy a nélkülözés elleni küzdelemben elfáradva elernyedünk, nem tudunk tehetségünkhöz, becsvágyunk-

A TIZENKÉT APOSTOL A SZENT PÉTER-TEPLOTOM TERASSZÁN.

KÉPEK A Vatikánról és a Szent Péter-Templomról.

Kitüntető:
Páris, Bécs, Buda-
pest, Szeged.

Alapítva 1864.

Telefon 63-36.

Vidéki megbízások
pontosan teljesítet-
nek.

Berketz István utóda

cégtulajdonos: KOVÁCS ENDRE

kelmefestő és vegytisztító gyára

12523

Budapest, IX. ker. Kinizsy-utca 14. szám.

Gyűjtőtelepek:

Andrássy-ut 50.
Lipót körút 16.
Izabella-utca 66.
Rákóczi-ut 78.
Üllői-ut 30.
Váci-utca 51.

Sárga János

kolozsvári ékszer- és
ezüsttáru gyárostól a
legutányosabban beszerezhe-
tők a legdivatosabb

ékszerek, ötvös-mű-
vek, ezüstművek,
órák, egyházi felsze-
relési és iparművé-

szeti cikkek előnyös részletfizetésre is.
Képes nagy árjegyzék ingyen és bérmentve. 12539

Egy gyermek
mossa vele

az előbbihez képest 1/3 idő
alatt

a ruhát hófehérré.

Minden gépet próbára
55 koronától feljebb.
Képviselek keresetnek.
Bizonyítványok, prospek-
tusok ingyen. 12607
TITANIA-művek, Wels 179
O.-Oesterr.

Párisi világiállás "Grand Prix" 1900

Kwizda-féle Restitutions-fluid

cs. és kir. szabadalmazott mosóvíz lovak számára.

Egy üveg ára 2 K 80 fl.

40 év óta az udvari istállóban, a katonaság és
magánok nagyobb istállóiban használatban
van nagyobb elő és utóborítással, innak mer-
ségénél, stb. az idomításnál kiváló munkára
képesíti a lovakat. 11744

Kwizda-féle
Restitutions-fluid

csak a mellé-
kelt védjegy-
gye valódi.
Képes árjegy-
zetet ingyen
és bérmentve. — Főraktár:
Török József gyógyszerész,
Budapest, Király-u. 12. és
Andrássy-ut 20.

KÖLTŐI MŰVEK:

A Franklin-Társulat kiadásai.

ADY ENDRE
VÉR ÉS ARANY

Újabb költemények.

Ára 3 kor.

OLÁH GÁBOR
SÁMSON

Költői elbeszélés.

Ára 3 kor.

Kapható:

LAMPEL R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) részv. társ.-nál Budapest,
VI., Andrássy-út 21.
és minden könyvkereskedésben.

Hegedűk.
Cimbalmok.
Fuvolák.

Forgatható és önműködő hangszerek.

Elsőrangú gyártmányok.

Pompás kivitelben. Mérsékelt havi
részletfizetésre.

ELEK és TÁRSA

Budapest, VII., Károly-körút 10.

Méltányos üzleti elvek,
Előzékeny kiszolgálás.

Képes hangszerrárjegyzék in-
gyen és bérmentve. 12555

Beszélőgépek

7 koronától 500 K részletfizetés-
re is. Lemezszer. Ingven Odeon
lemezek Szántalac
grammofon kereskedő Szegeden, Kányá-
sica 3. sz. Árjegyzék ingyen.

Csak
"SICULIA"
nével ellátott
üvegek
valódiak.

A SICULIA

A gyomorégést
azonnal
megszünteti.

Páratlan
nyálkaoldó és
étvágygerjesztő

A gége, torok,
tüdő, gyomor,
bél, vese,
hólyag hurutos
bántalmainál
főül-
multhatatlan.

12608

A sós
savanyú
vizek
királya.

Magyarországi főraktár
BRÁZAY KÁLMÁN
Budapest, József-körút 37.
Telefon 50-16.

Kapható min-
den gyógyszer-
ben, drogeria
és fűszerke-
reskedésben.

Ha őszül a haja

ne használjon mást, mint a

"STELLA"-HAJVIZET,

mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer,
mely a haj eredeti színét adja vissza. Üvege 2 K.

ZOLTÁN BÉLA gyógyszerésztárban,
Budapest, V/49, Szabadság-tér, Sétány-utca
sarkán. 12445

Rozsnyay Pepsin bora.

Kellemes ízű, kiváló jó hatású szer
étvágytalanság, rendet-
len emésztés és gyomor-
gyengeség ellen.

Étkezés közben véve, megóv a gyo-
morerheléstől. Egy üveg ára
3 kor. 20 fill.

12293 Kapható:
minden gyógyszerésztárban
valamint

ROZSNYAY MÁTYÁS
gyógyszertárban
ARAD, Szabadság-tér.

RÉZBUTOR

12575 VAS-SZOBABUTOR

gyártmányaink, modern, stílusos kivitelben
városi üzletünkben kiállítva megtekint-
hetők. Eladás jutányos árak mellett.
Árjegyzék ingyen és bérmentve küld

PÁPAI és NÁTHÁN
Budapest, VI., Andrássy-út 1.
(Fonciere palota).

2. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

FŐMUNKATÁRS
MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, JANUÁR 12.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Előfizetési feltételek:
Egész évre ... 16 koronára
Félévre ... 8 koronára,
Negyedévre ... 4 koronára.

A "Világkronika"-val
negyedévenként 80 fillérrel
több.

Külföldi előfizetésekre a postailag meg-
határozott viteldij is esetlándó.

A HONVÉD-MENHÁZ A SOROKSÁRI-ÚTON.

ÖREG HONVÉDEK.

FEHÉR zuzmára a fák galyain, néma a nagy
kert, hó fűdi be az utakat, virággyakat,
a tél csöndessége mindenütt, — csak
itt-ott mozog tova nagy lassúdan egy-egy jég-
szürke szakállú öreg ember, mintha az az öreg
ember is csak arra való volna e téli tájra,
hogy még zordabb, szomorúbb legyen a hely.

Az öreg honvédek között vagyunk, a kik a
nemzet haláljából, — ez van írva a ház pár-
kányára, — a Soroksári-út végén egy emeletes,
régies állami épületben töltik napjaikat. Az
öreg emberek élete mindenhol csendesen, zaj-
talanul múlik, de százszorta csendesebb akkor,
ha az állam gondjaiban telik el. Az állam gon-
doskodik itt mindenről, még zsoldot is fizet,
csak jól érezzék magukat az öreg emberek a
menedékházban. Fogy, napról-napra fogy az
öreg emberek száma, hiába akadnak mű-honvédek, a
kik az öreg oroszánok számát szaporítanák.
Lassan eljön az idő, hogy egyetlen honvéd lesz
már csupán széles Magyarországon, — az utolsó
honvéd. És talán az az utolsó honvéd se lesz
már igazi honvéd. Mert érdekes, de való, hogy
a ma élő "honvédek"-nek a fele sohase hallott

TISZTI SZOBA A HONVÉD-MENHÁZBAN.